

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

ФАРИНОВИЧ ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 339.178.3: 061.5(043.2)

**ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФАКТОРИНГОМ
ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Рівне – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Квасній Любов Григорівна,
Дрогобицький державний
педагогічний університет імені Івана Франка,
доцент кафедри теоретичної
та прикладної економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Гусєва Ольга Юрїївна,
Державний університет телекомунікацій (м. Київ),
завідувач кафедри економіки підприємств
та соціальних технологій;

кандидат економічних наук
Білоус Ніна Михайлівна,
Національний університет водного господарства
та природокористування (м. Рівне),
доцент кафедри фінансів
та економіки природокористування.

Захист відбудеться «12» травня 2017 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 47.104.07 у Національному університеті водного господарства та природокористування за адресою: 33028, м. Рівне, вул. Соборна, 11, ауд. 103 (конференц-зала).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету водного господарства та природокористування за адресою: 33002, м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75.

Автореферат розіслано «11» квітня 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

О.В. Павелко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Загострення інфляційних процесів, зростання економічної нестабільності, збільшення неплатежів і недостатність оборотних коштів мотивує торговельні підприємства впроваджувати нові інструменти фінансування господарської діяльності, одним із яких є факторинг.

Досвід багатьох країн свідчить про те, що використання факторингу дає змогу не тільки нарощувати обсяги продажу, підвищувати ліквідність та рентабельність торговельних підприємств, але й позитивно впливає на економічний розвиток країни. За даними Міжнародної факторингової асоціації «Factors Chain International» обсяг світового факторингового обороту досягнув рекордного значення в 2016 році і склав 2,373 млрд. євро. Приріст обсягу факторингових послуг у світі за останнє десятиліття становив 134%, тоді як в Україні – 32%. Однак, євроінтеграційні прагнення України спонукають торговельні підприємства застосовувати факторинг як особливий інструмент підтримки бізнесу, що характерний для європейського фінансового ринку.

Унікальність цього інструменту полягає в тому, що він не лише виконує функції кредиту, але й вирішує цілий спектр завдань щодо підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю торговельних підприємств. Це вказує на необхідність формування економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств, що надає можливість уникнути негативних явищ у боргових відносинах між підприємствами торгівлі в майбутньому.

Дослідженню питань, які стосуються управління факторинговими операціями, присвячено праці багатьох вітчизняних вчених, зокрема, М. Алексеєнко, І. Бланка, Н. Білоус, І. Бучко, О. Вовчак, А. Герасимовича, Н. Демчук, Л. Квасній, Т. Ковальової, В. Коверди, Н. Левченко, О. Лепьохіна, В. Макарович, О. Пальчук, І. Парасій-Вергуненко, Є. Склепового, В. Смачило, О. Ступницького, Г. Шпартало та зарубіжних науковців: М. Бікерса, Дж. Гілберта, Ф. Селінджера, М. Форман та ін. Серед учених, які займалися вивченням питань управління факторингом торговельних підприємств, слід виділити таких фахівців, як: О. Белей, С. Белей, О. Гусєва, Н. Попович, Н. Стасюк та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових напрацювань із питань факторингу, теоретико-методичні аспекти управління ним не можна вважати остаточно дослідженими, адже спостерігається відсутність єдиних поглядів у частині тлумачення понятійно-категоріального апарату за даною тематикою. Потребують удосконалення методичні підходи до управління факторингом. До того ж, формування та впровадження економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств в Україні сприятиме підвищенню ефективності використання ними оборотних коштів шляхом рефінансування дебіторської заборгованості. Необхідність вирішення вищевказаних питань у сучасних умовах господарювання обумовила актуальність обраної теми, визначила структуру дисертаційної роботи, її цільове спрямування, мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт ДВНЗ «Запорізький національний університет» за темою «Кластерний підхід в управлінні складними

соціально-економічними системами мезо- та мікрорівня» (номер держреєстрації 0112U006659, 2014 – 2016 рр.), в якій автором обґрунтовано доцільність використання факторингу в діяльності торговельних підприємств, що сприятиме підвищенню ефективності управлінських рішень зі зменшення неплатежів шляхом рефінансування дебіторської заборгованості.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних підходів та розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств. Для досягнення поставленої мети в дисертації передбачено вирішення таких завдань:

- узагальнити наукові погляди щодо економічного змісту факторингу;
- доповнити класифікацію факторингових операцій з урахуванням організаційного та економічного підходів;
- уточнити трактування сутності поняття «економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств»;
- сформувати економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств;
- розробити методичний підхід до оцінювання економічної доцільності використання факторингу на торговельних підприємствах;
- запропонувати інструменти реалізації економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств;
- розвинути методичний підхід до ранжування дебіторів з використанням методу ABC-XYZ аналізу, що ґрунтується на правилі Парето, з метою визначення груп дебіторів, до яких можливо застосувати факторинг;
- обґрунтувати ефективність впровадження економічного механізму управління факторингом на торговельних підприємствах шляхом оптимізації їх факторингового портфелю.

Об'єктом дослідження є процеси формування економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методичні, організаційні та практичні аспекти формування економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: критичного аналізу, наукової абстракції та узагальнення наукового досвіду сучасних теоретичних досліджень (при визначенні напрямів удосконалення понятійного апарату, вивченні теоретичних засад та побудови процесу управління факторингом); структурного та динамічного аналізу (з метою дослідження фінансового стану торговельних підприємств); коефіцієнтний аналіз (при обґрунтуванні економічної доцільності факторингу в діяльності торговельних підприємств); ABC-XYZ аналіз (для ранжування дебіторів); метод диверсифікації (з метою формування факторингового портфелю торговельних підприємств).

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, монографії, періодичні наукові видання, статистичні дані Державної служби статистики України та міжнародних факторингових асоціацій, звітність

торговельних підприємств, а також результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні завдань, пов'язаних із формуванням економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств, зокрема:

удосконалено:

– економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств шляхом застосування інструмента рефінансування дебіторської заборгованості за участі третіх сторін, що сприятиме ефективному управлінню процесами залучення коштів з позицій прибуткового підходу;

– науково-методичний підхід до оцінювання економічної доцільності використання факторингу в діяльності торговельних підприємств на основі визначення показників 4-ох груп: економічного зростання, швидкості обертання оборотних активів, витратовіддачі (витратомісткості), співвідношення економічної ефективності факторингових операцій та банківського кредиту, що уможливить оцінку ефективності застосування факторингових операцій та підвищить обґрунтованість управлінських рішень;

– інструменти реалізації економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств, які складаються з п'яти блоків (аналіз платоспроможності дебіторів торговельного підприємства з метою переведення їх на факторингове обслуговування; аналіз дебіторської заборгованості та оцінювання її реальної вартості; планування грошових потоків від факторингових операцій; оцінка реалізації факторингу; моніторинг та контроль погашення дебіторської заборгованості в процесі факторингового обслуговування), що дає змогу обґрунтовувати практичні рекомендації щодо підвищення рівня ефективності управління факторингом;

– методичний підхід до ранжування дебіторів з використанням методу ABC-XYZ аналізу, в основу якого покладено правило Парето, що дає можливість виокремити групи дебіторів, до яких можливо застосувати факторинг;

– науково-методичне забезпечення процесу управління факторингом шляхом оптимізації факторингового портфелю з використанням методики Cronbach&Gleser для розрахунку прибутку від факторингових операцій. Це дозволяє визначити збільшення прибутку від факторингових операцій залежно від кількості дебіторів у факторинговому портфелі при заданих обмеженнях доходності та кредитного ризику факторингу;

набули подальшого розвитку:

– ідентифікація економічного змісту поняття «факторинг» як фінансово-комісійної операції, за якої клієнт переуступає дебіторську заборгованість банку чи факторинговій компанії з метою негайного отримання більшої частини платежу та пришвидшення оборотності коштів у розрахунках, що супроводжується елементами кредитування, адміністрування, моніторингу, контролю дебіторської заборгованості, а також страхуванням ризиків за відповідну винагороду;

– класифікація факторингових операцій, яка, на відміну від існуючих, більш повно охоплює класифікаційні ознаки з точки зору організаційного та економічного підходів і враховує способи погашення боргових зобов'язань, нарахування відсотків

за факторинговими операціями, що дає змогу оптимізувати витрати підприємств за цими операціями;

– трактування сутності поняття «економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств» як системи взаємопов'язаних методів, принципів, функцій та інструментів, спрямованих на досягнення ефективного управління факторингом на підприємствах торгівлі з метою зменшення неплатежів і збільшення прибутку, й успішне функціонування якої досягається через інформаційне забезпечення платоспроможності дебіторів та нормативно-правове регулювання факторингу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що наукові розробки та пропозиції дисертаційної роботи доведено до рівня методичного забезпечення економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств в Україні. Пропозиції щодо формування економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств та методичний підхід щодо управління факторингом на основі оптимізації факторингового портфелю впроваджено в роботу Виконавчого комітету Дрогобицької міської ради (довідка № 3-34/1637 від 23.02.2016 р.).

Розроблену систему показників оцінювання економічної доцільності використання факторингу в діяльності торговельних підприємств та методичний підхід до управління факторингом апробовано у ТЗОВ «Грейнпласт-Карпати» (довідка № 29 від 25.12.2015 р.).

Запропоновані автором методичні підходи до оцінювання економічної доцільності використання факторингу в діяльності підприємств торгівлі, управління факторингом на основі оптимізації факторингового портфелю, а також положення щодо формування економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств знайшли практичне застосування в діяльності ТЗОВ «Торговий Дім «Кімак» (акт № 17 від 17.11.2015 р.) та ТОВ «Холдингова компанія «Доброта» (довідка про впровадження № 24 від 22.12.2015 р.)

Окремі положення дисертаційної роботи використано в навчальному процесі Навчально-наукового інституту підприємництва та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка» при викладанні дисциплін: «Фінансовий менеджмент», «Гроші та кредит 2», «Фінанси підприємств» (довідка № 22-09-01 від 11.02.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати, які містяться в дисертації, отримано автором особисто та відображено в наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, які отримані автором самостійно. Особистий внесок у наукові праці, опубліковані у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи доповідалися й одержали позитивну оцінку на таких конференціях: Міжвузівській науково-технічній конференції науково-педагогічних працівників (м. Львів, 2006 р.), II та V Міжвузівській науково-технічній конференції науково-педагогічних працівників «Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні» (м. Львів, 2007 р., 2010 р.), міжнародних

конференціях: «Иновационные и информационные технологии в развитии бизнеса и образования» (м. Москва, 2012 р.), «Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні» (м. Львів, 2013 р., 2014 р.), «Наука та інновації як основні шляхи вирішення проблем модернізації економіки» (м. Одеса, 2015 р.).

Публікації. Наукові положення, висновки і результати дослідження викладено в 16 наукових працях загальним обсягом 5,78 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,5 друк. арк., у т.ч: 1 колективна монографія (0,54 друк. арк., особисто автору належить 0,47 друк. арк.); 6 статей – у наукових фахових виданнях (3,29 друк. арк., особисто автора – 3,19 друк. арк.), у т.ч. 2 статті – у виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз даних; 1 стаття – у зарубіжному виданні (0,58 друк. арк., особисто автору належить 0,52 друк. арк.); 7 публікацій – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій (0,8 друк. арк., особисто автора – 0,75 друк. арк.); 1 стаття – в іншому науковому виданні (0,57 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 207 сторінок друкованого тексту (160 сторінок – основного), що містить 48 таблиць, 25 рисунків, список використаних джерел, який налічує 172 найменування на 18 сторінках та 7 додатків на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання дисертаційної роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні аспекти економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств»** – узагальнено наукові погляди щодо трактування сутності факторингу та уточнено зміст поняття «факторинг»; здійснено порівняльну характеристику факторингу як ефективного інструмента економічної діяльності з іншими джерелами фінансування оборотних коштів; систематизовано види факторингу з урахуванням організаційного та економічного підходів; уточнено сутність поняття «економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств» та сформовано економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств.

У сучасних умовах господарювання підприємства торгівлі зіштовхнулися з проблемою зростання дебіторської заборгованості, пов'язаною з низькою платоспроможністю, девальвацією гривні, що в свою чергу призвело до зменшення попиту на товари та погіршення фінансування торговельних підприємств. Зважаючи на вказані фактори, постало питання пошуку нових механізмів управління господарською діяльністю підприємств, пов'язаних зі збільшенням оборотних коштів шляхом рефінансування дебіторської заборгованості.

Факторинг став реальною альтернативою банківському кредитуванню і є надійним інструментом фінансування оборотних коштів підприємств торгівлі. Незважаючи на те, що факторинг не набув широкого використання в Україні порівняно з європейськими країнами, затребуваність цієї послуги щорічно зростає,

що підтверджується кількістю укладених договорів факторингу, яка в 2016 році порівняно з 2015 роком збільшилась на 43%.

З урахуванням результатів дослідження категоріального апарату уточнено поняття «факторинг», зокрема запропоновано його трактування як фінансово-комісійної операції, за якої клієнт переуступає дебіторську заборгованість банку чи факторинговій компанії з метою негайного отримання більшої частини платежу та пришвидшення оборотності коштів у розрахунках, що супроводжується елементами кредитування, адміністрування, моніторингу, контролю дебіторської заборгованості, а також страхуванням ризиків за відповідну винагороду.

Доведено, що механізм управління факторингом у різних країнах має певні відмінності, оскільки його формування залежить від таких чинників, як: економічний розвиток країни, платіжна дисципліна покупців, розвиток малого та середнього бізнесу, необхідність отримання спеціальних дозволів, ліцензій тощо. Однак, в Україні, як свідчать дані статистики, найбільша кількість укладених договорів факторингу – саме з правом регресу, тобто кредитний ризик може бути переданий клієнтові в разі неповернення коштів дебіторами. Це обумовило необхідність формування економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств (основних споживачів факторингових послуг України) з метою зменшення ризику неплатежу та збільшення прибутку підприємств (рис. 1).

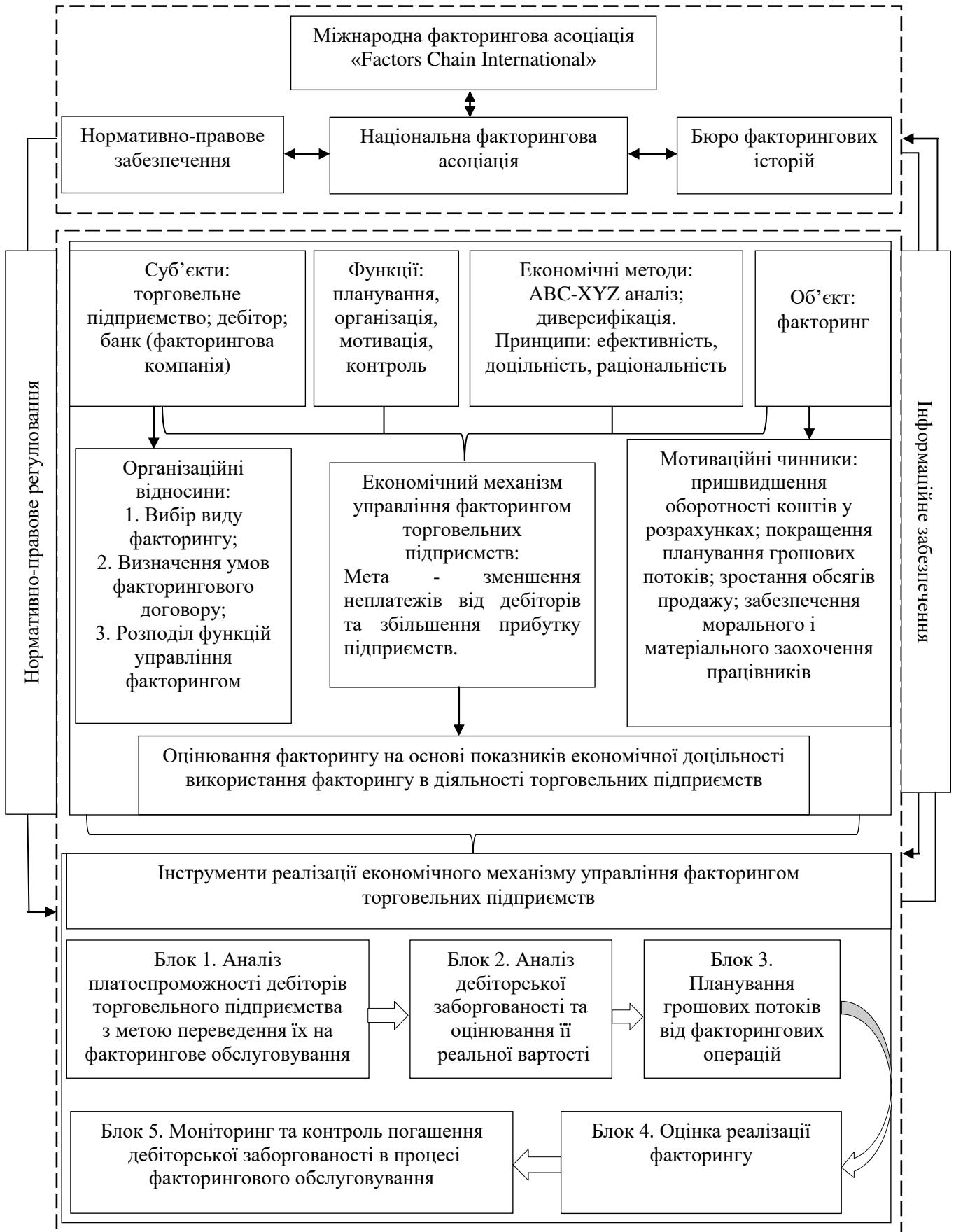
Впровадження на торговельних підприємствах запропонованого механізму, що забезпечує управління процесами залучення коштів підприємств із позицій прибуткового підходу, дасть змогу підвищити ефективність використання оборотних коштів торговельних підприємств шляхом рефінансування дебіторської заборгованості з застосуванням факторингу.

У межах дослідження запропоновано визначення поняття «економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств» як системи взаємопов'язаних методів, принципів, функцій та інструментів, спрямованих на досягнення ефективного управління факторингом на підприємствах торгівлі з метою зменшення неплатежів і збільшення прибутку, й успішне функціонування якої досягається через інформаційне забезпечення платоспроможності дебіторів та нормативно-правове регулювання факторингу.

Доведено недостатність відображення всіх видів факторингових послуг на фінансовому ринку, що дало підстави систематизувати та доповнити класифікаційні ознаки факторингу з позицій організаційного та економічного підходів такими, як: спосіб погашення боргових зобов'язань та нарахування відсотків за факторинговими операціями, що дає змогу оптимізувати витрати підприємств загалом та у частині факторингових операцій, зокрема.

Обґрунтовано шляхи прискорення оборотності оборотних коштів та збільшення рентабельності з використанням факторингових операцій, і доведено, що застосування факторингових операцій в управлінні оборотними коштами торговельних підприємств впливає на зростання рівня ліквідності, підвищення фінансової стійкості, ділової активності, поліпшення структури балансу, нарощування прибутковості, зменшення неплатежів, пришвидшення товарообігу та поліпшення фінансування.

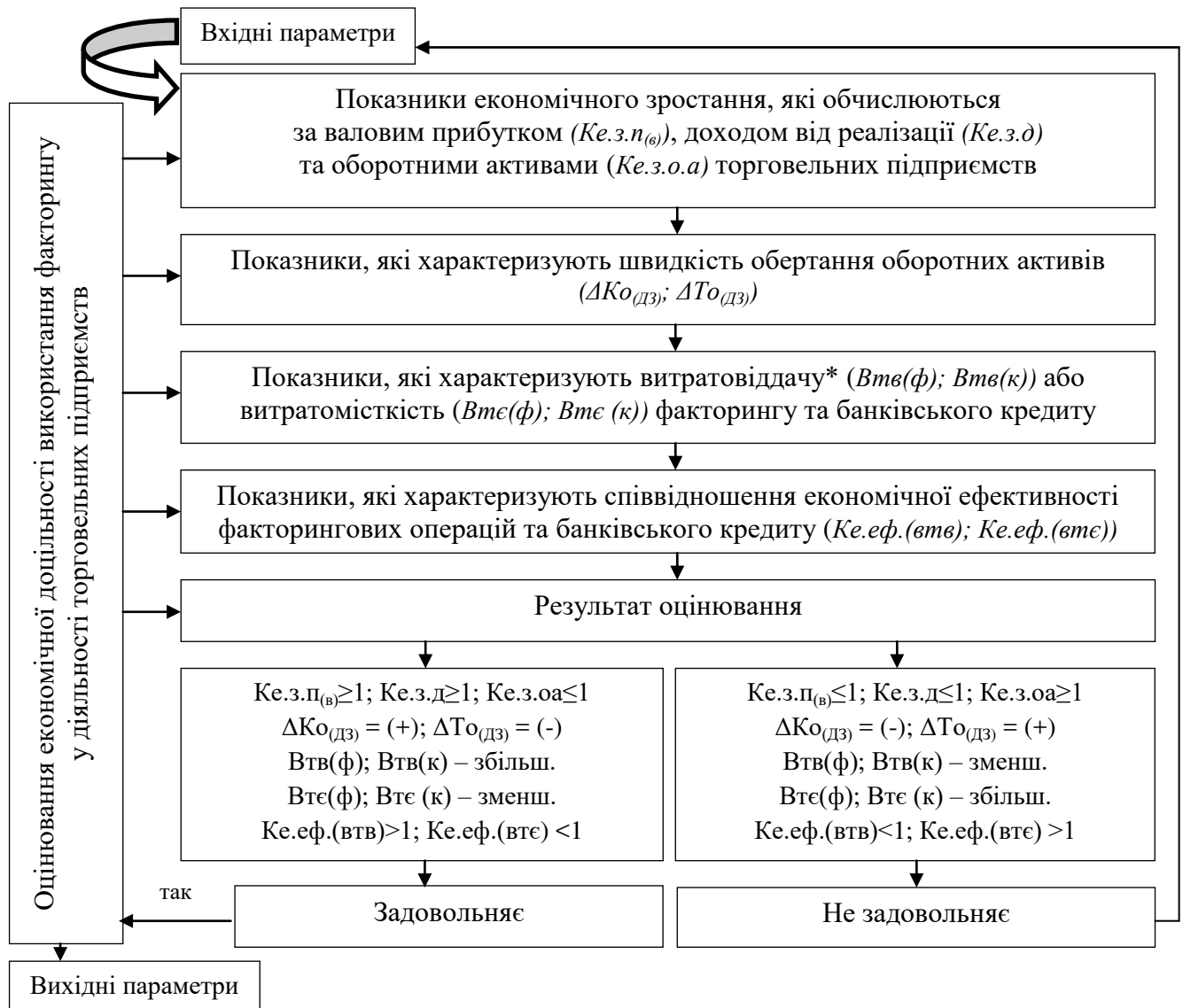

Рис. 1. Економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств

У другому розділі – «Аналіз управління факторингом у діяльності торговельних підприємств» – проаналізовано фінансовий стан торговельних підприємств в Україні, досліджено методичний інструментарій управління факторингом та визначено економічну доцільність використання факторингу.

В роботі доведено, що в умовах зростання інфляції та фінансової нестабільності перед торговельними підприємствами все частіше постає проблема фінансування оборотних коштів, яка пов'язана з несвоєчасним надходженням грошових коштів від дебіторів, що впливає на погіршення фінансування, а, отже, зменшення платоспроможності та зниження фінансової стійкості й рентабельності підприємств. Досвід багатьох країн свідчить про те, що ефективним інструментом рефінансування дебіторської заборгованості є факторинг.

У межах дослідження запропоновано методичний підхід до оцінювання економічної доцільності використання факторингу в діяльності торговельних підприємств (рис. 2).

Рис. 2. Методичний підхід до оцінювання економічної доцільності використання факторингу у діяльності торговельних підприємств

* характеризує величину доходу від реалізації товарів, що припадає на одиницю витрат за користування факторингом або банківським кредитом.

Методичний підхід до оцінювання економічної доцільності використання факторингу в діяльності торговельних підприємств базується на визначенні показників 4-ох груп, зокрема таких, як: показники економічного зростання за валовим прибутком, доходом від реалізації та оборотними активами торговельних підприємств із застосуванням факторингу; показники, які характеризують швидкість обертання оборотних активів із застосуванням факторингу; витратовіддача (витратомісткість) по факторингу та банківському кредиту й співвідношення економічної ефективності факторингових операцій і банківського кредиту, що підвищить обґрунтованість управлінських рішень. Значення запропонованих показників мають причинно-наслідковий характер і базуються на порівняльній оцінці з аналогічними показниками за попередні періоди (коли факторинг не було використано). Даний підхід було апробовано на підприємствах торгівлі, а саме у ТзОВ «Торговий дім «Кімак», ТОВ «Холдингова компанія «Доброта» та ТзОВ «Грейнпласт-Карпати» і доведено, що застосування факторингу в діяльності підприємств позитивно вплинуло на скорочення періодів інкасації дебіторської заборгованості з одночасним зростанням доходу від реалізації товарів.

Так, у ТзОВ «Торговий дім «Кімак» період інкасації дебіторської заборгованості скоротився на 62 дні, у ТОВ «Холдингова компанія «Доброта» – на 29 днів, у ТзОВ «Грейнпласт-Карпати» – на 125 днів. У результаті проведеного аналізу з'ясовано, що факторинг є більш ефективним у використанні порівняно з поширеним у практиці банківським кредитом, оскільки витратовіддача по факторингу є більшою за витратовіддачу по кредиту.

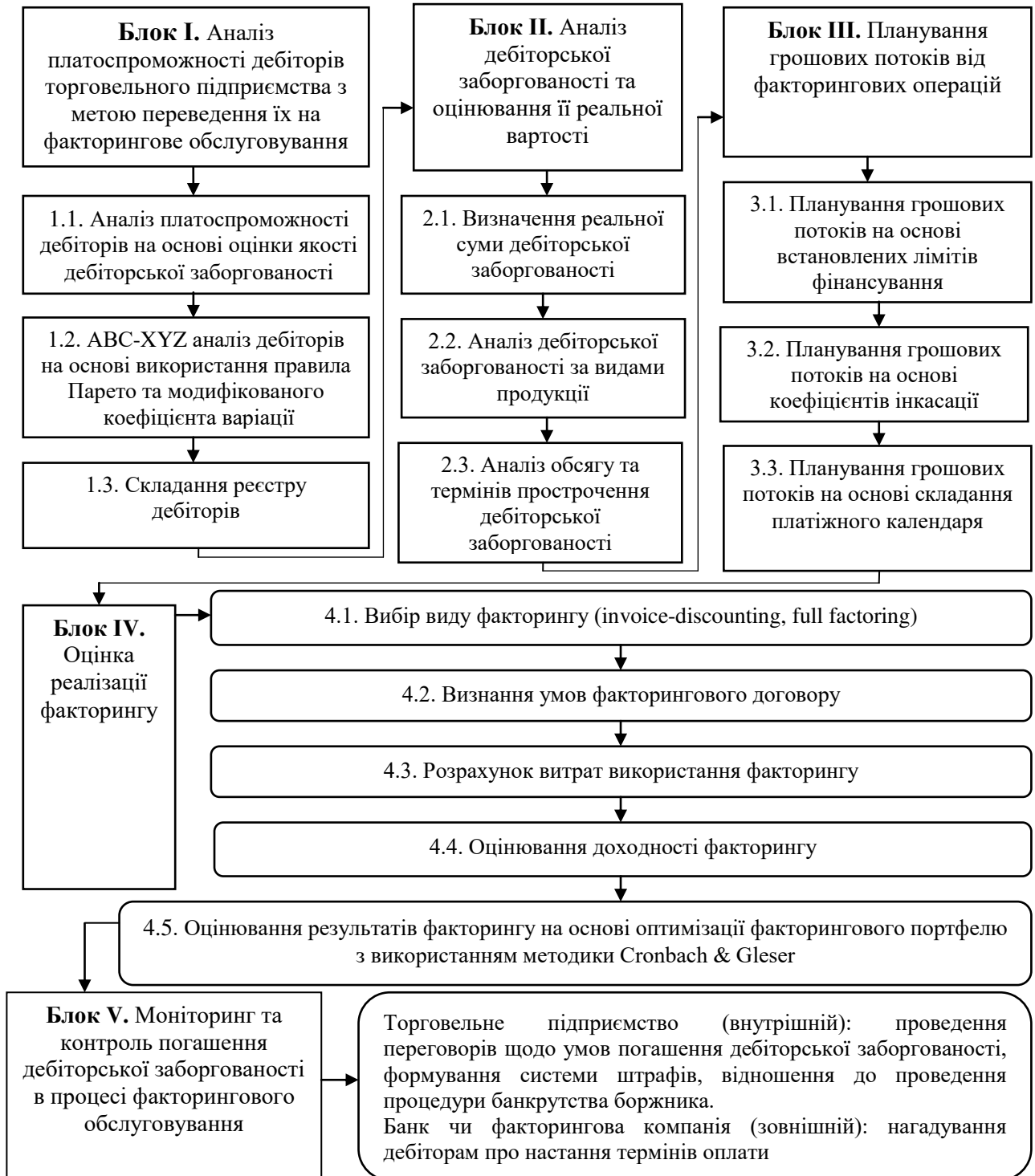
Застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств на основі запропонованих показників дає підстави стверджувати про доцільність використання факторингу на підприємствах, що дозволяє зменшити обсяг дебіторської заборгованості, скоротити термін повернення коштів від дебіторів, збільшити обсяги продажу, сприяє покращенню структури капіталу балансу, підвищенню фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємств.

Впровадження методичного підходу до оцінювання економічної доцільності використання факторингу в діяльності торговельних підприємств обумовлюється такими основними причинами: за допомогою факторингу здійснюється фінансування торговельних підприємств; факторинг впливає на пришвидшення оборотності оборотних коштів, що сприяє покращенню результатів фінансово-господарської діяльності торговельних підприємств; застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств сприяє їх динамічному економічному розвитку.

У третьому розділі – **«Напрями підвищення ефективності управління факторингом на торговельних підприємствах»** – запропоновано інструменти реалізації економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств; обґрунтовано підхід щодо ранжування дебіторів з використанням ABC-XYZ аналізу, в основу якого покладено правило Парето; запропоновано напрями оптимізації факторингового портфелю торговельних підприємств, визначено ефективність впровадження економічного механізму управління факторингом на підприємствах торгівлі.

Доведено, що факторингом як інструментом погашення дебіторської

заборгованості з залученням третьої сторони необхідно управляти. При цьому виділяються два основних підходи: витратний, де критерієм є мінімізація витрат, та прибутковий, де критерій – максимізація прибутку. Найбільш прийнятним до управління факторингом підприємства є прибутковий підхід, що орієнтований на прибуток та розрахований на досягнення довгострокового ефекту. З урахуванням такого підходу у роботі запропоновано інструменти реалізації економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств (рис. 3).

Рис. 3. Інструменти реалізації економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств

Інструменти реалізації економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств включають п'ять складових (аналіз платоспроможності дебіторів підприємства з метою переведення їх на факторингове обслуговування; аналіз дебіторської заборгованості та оцінювання її реальної вартості; планування грошових потоків від факторингових операцій; оцінка реалізації факторингу; моніторинг та контроль погашення дебіторської заборгованості в процесі факторингового обслуговування), використання яких забезпечує реалізацію функцій управління та сприяє ефективному управлінню факторингом торговельних підприємств із метою зменшення неплатежів.

Запропоновано проводити ранжування дебіторів залежно від обсягу доходу, який від співпраці з ними одержує підприємство, та їхньої платіжної дисципліни за методикою об'єднаного ABC-XYZ аналізу. Відповідно до ABC-аналізу, в основу якого покладено правило Парето 80/20, до групи А слід віднести дебіторів, які забезпечують 50% доходу від торговельних операцій; групи В – 30%; групи С – 20%. Мета XYZ аналізу полягає в ранжуванні дебіторів за ступенем прогнозованості своєчасності погашення боргу.

За використання об'єднаного ABC-XYZ аналізу було створено дев'ять груп дебіторів, для яких розроблено рекомендації щодо управління дебіторською заборгованістю та визначено групи дебіторів, до яких можна застосувати факторинг.

Аргументовано, що факторинг як інструмент рефінансування дебіторської заборгованості з залученням третьої сторони доцільно використати для дебіторів, які увійшли у групи CY, AZ, BZ та CZ, тобто перевести на факторингове обслуговування тих дебіторів, які забезпечують торговельні підприємства незначною часткою доходу від реалізації товарів і характеризуються високим рівнем ризику несплати дебіторської заборгованості.

Запропоновано оптимізувати факторингові портфелі на підприємствах залежно від доходу та кредитного ризику факторингу з урахуванням кількості дебіторів у портфелі. Підприємство торговельної галузі може отримати максимальні доходи від факторингових операцій за рахунок мінімізації витрат на цю послугу.

Математичне очікування витрат торговельного підприємства на факторингову операцію складає (1):

$$\bar{\gamma}_i = \sum_{j=1}^m (d + s_i) \times p_j \quad (1)$$

де d – процентна ставка за користування коштами по факторинговій операції впродовж терміну відстрочки платежу;

s_i – комісійні проценти за встановлення ліміту фінансування, обробку документів та здійснення розрахунків;

p_j – ймовірність погашення заборгованості.

Для оптимізації факторингового портфелю дебіторів торговельних підприємств сформуємо його умови:

$$\sum_{i=1}^n V_i x_i - \sum_{i=1}^n V_i x_i \bar{\gamma}_i \rightarrow \max \quad (2)$$

$$\sum_{i=1}^n V_i x_i \bar{\gamma}_i \rightarrow \min \quad (3)$$

$$\sum_{i=1}^n V_i x_i \leq F \quad (4)$$

$$\sum_{i=1}^n V_i x_i \frac{\beta_i}{F} \leq \beta_{\max} \quad (5)$$

$$x_i \in \{0,1\}, i=1,2,\dots,n. \quad (6)$$

де V_i – субліміт фінансування дебіторів за факторинговою операцією;
 x_i – змінна, що визначає, чи потрібно включати дебітора до факторингового портфеля, чи – ні;

F – ліміт фінансування дебіторів за факторинговою операцією;

β_i – кредитний ризик дебітора;

$\beta_{\max}$ – максимально допустиме значення кредитного ризику всього факторингового портфеля.

Цільова функція факторингового портфеля торговельних підприємств матиме такий вигляд (7):

$$\sum_{i=1}^n V_i x_i \left(\sum_{j=1}^m (d + s_i^j) p_j \right) \rightarrow \min \quad (7)$$

Дана формула використовується при «invoice-discounting», тоді, як за повноцінного факторингу («full factoring») можливе існування комісій, наприклад, за обробку документів, додаткових засобів з управління дебіторською заборгованістю тощо. Цільова функція факторингового портфеля при «full factoring» є такою (8):

$$\sum_{i=1}^n V_i x_i \left(\sum_{j=1}^m (d + s_i^j) p_j \right) + \sum_{i=1}^n V_i f_i \rightarrow \min \quad (8)$$

де f_i – комісія за управління дебіторською заборгованістю.

Для оптимізації факторингового портфеля торговельних підприємств пропонується визначати дебіторів через змінні $x_1 - x_n$. Дані змінні будуть показувати, чи додається дебітор у загальний факторинговий портфель, чи ні. Якщо $x=0$, то дебітор виключається з факторингового портфеля, коли $x=1$, то дебітор додається до портфеля.

Цілочислові обмеження використовуються при необхідності зменшення обсягу дебіторської заборгованості у факторингових портфелях. Якщо торговельне підприємство укладає тільки регресійні договори факторингу, тоді можливо використати неперервну задачу лінійного програмування (коли ліміти на дебіторів

можуть дробитися), в якому змінна x буде знаходитися у діапазоні від 0 до 1. Всі інші обмеження, сформульовані при цільовій функції, залишаються незмінними.

Доведено, що більша кількість дебіторів у факторинговому портфелі приносить вищу дохідність підприємству від факторингових операцій, однак необхідно при цьому враховувати дебіторів із високим ризиком неповернення заборгованості. Дебітори, які мають найбільший кредитний ризик факторингу, повинні бути виключені з факторингового портфеля у зв'язку з тим, що для підприємств торгівлі буде досить складно знайти фінансову установу, яка б погодилася обслуговувати таких дебіторів. Після виключення найбільш ризикованих дебіторів із факторингового портфеля на основі розв'язання дискретної та неперервної задач лінійного програмування можливо отримати інформацію для прийняття управлінських рішень щодо ефективності застосування факторингу. Проведені розрахунки показали, що факторинговий портфель без участі найризикованіших дебіторів не став більш ефективним у частині нарощування доходності, тому підприємству з метою максимізації доходів необхідно обрати факторинговий портфель із більшою кількістю дебіторів, який є надійнішим завдяки його диверсифікованому змісту.

Ефективність оптимізованих факторингових портфелів дебіторів розраховано на основі формули Кронбаха та Глезера, відкоригованої з урахуванням економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Результати розрахунку економічної ефективності управління факторингом торговельних підприємств на засадах методики Cronbach & Gleser*

№ з/п	Показники	ТЗОВ «Торговий дім «Кімак»	ТОВ «Холдингова компанія «Доброта»	ТЗОВ «Грейнпласт-Карпати»
1.	Стандартне відхилення доходу від факторингу, тис. грн.	5000,96	8656,4	3342,76
2.	Сума доходу на один портфель факторингу, тис. грн.	773,45	1498,94	660,46
3.	Середні витрати на 1 портфель факторингу, тис. грн.	588,78	472,00	497,16
4.	Прибуток від факторингового портфеля, тис. грн.	184,67	1026,94	163,3

*прогнозна оцінка на 2017 рік з урахуванням даних за попередній рік.

Апробацію методичного підходу до управління факторингом на основі оптимізації факторингового портфелю здійснено на прикладі підприємств торгівлі, а саме: ТЗОВ «Торговий дім «Кімак», ТОВ «Холдингова компанія «Доброта», ТЗОВ «Грейнпласт-Карпати» (економічний ефект відповідно становить 184,67 тис. грн, 1026,94 тис. грн, 163,3 тис. грн), чим підтверджено його важливе значення та ефективність використання. Практичне впровадження розроблених оптимізаційних портфелів факторингу сприятиме підвищенню ефективності управління факторингом торговельних підприємств, покращенню фінансуванню, максимізації прибутку та зростанню рентабельності продажу на торговельних підприємствах.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі обґрунтовано теоретико-методичні підходи та розроблено науково-практичні рекомендації щодо формування економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств. У результаті дослідження сформульовано низку висновків та методичних рекомендацій практичного спрямування, які відображають вирішення поставлених завдань:

1. Узагальнено теоретичні положення щодо тлумачення сутності факторингу та запропоновано трактування поняття «факторинг», згідно з яким це – фінансово-комісійна операція, за якої клієнт переуступає дебіторську заборгованість банку чи факторинговій компанії з метою негайного отримання більшої частини платежу та пришвидшення оборотності коштів у розрахунках, що супроводжується елементами кредитування, адміністрування, моніторингу, контролю дебіторської заборгованості, а також страхуванням ризиків за відповідну винагороду. Особливість такого визначення полягає в тому, що з допомогою факторингу не тільки здійснюється фінансування господарської діяльності підприємств, а також з'являється можливість для торговельних підприємств зменшувати ризики при реалізації товарів із використанням додаткових послуг адміністрування, моніторингу, контролю за дебіторською заборгованістю за відповідну винагороду.

2. Набула подальшого розвитку класифікація факторингових операцій. Її запропоновано розглядати з позиції системності таких класифікаційних ознак, як: спосіб погашення боргових зобов'язань та спосіб нарахування відсотків за факторинговими операціями з урахуванням організаційного та економічного підходів, що сприятиме оптимізації витрат на факторингове обслуговування.

3. Уточнено сутність економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств як системи взаємопов'язаних методів, принципів, функцій та інструментів, спрямованих на досягнення ефективного управління факторингом на підприємствах торгівлі з метою зменшення неплатежів і збільшення прибутку, й успішне функціонування якої досягається через інформаційне забезпечення платоспроможності дебіторів та нормативно-правове регулювання факторингу. Таке трактування сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень, пов'язаних із скороченням термінів погашення дебіторської заборгованості за умови застосування факторингу.

4. Сформовано економічний механізм управління факторингом на торговельних підприємствах, впровадження якого дозволяє підвищити ефективність функціонування підприємств торгівлі на основі використання інструменту рефінансування дебіторської заборгованості – факторингу.

5. Розроблено методичний підхід до оцінювання економічної доцільності використання факторингу в діяльності торговельних підприємств, що базується на показниках економічного зростання за валовим прибутком, доходом від реалізації та оборотними активами торговельних підприємств; показниках, що характеризують швидкість обертання оборотних активів, витратовіддачу (витратомісткість) по факторингу та банківському кредиту, а також співвідношення економічної ефективності факторингових операцій та банківського кредиту. Методичний підхід до оцінювання економічної доцільності використання факторингу в діяльності підприємств

торговельної галузі сприяє підвищенню ефективності використання оборотних коштів, покращенню платоспроможності та збільшенню прибутку від продажу товарів. На основі запропонованого методичного підходу до оцінювання економічної доцільності використання факторингу було обґрунтовано ефективність його застосування на досліджуваних підприємствах торгівлі. Доведено, що використання факторингу в діяльності торговельних підприємств впливає на скорочення періодів інкасації дебіторської заборгованості з одночасним зростанням доходу від реалізації товарів.

6. Запропоновано інструменти реалізації економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств, які складаються з п'яти блоків: аналіз платоспроможності дебіторів торговельного підприємства з метою переведення їх на факторингове обслуговування; аналіз дебіторської заборгованості та оцінювання її реальної вартості; планування грошових потоків від факторингових операцій; оцінка реалізації факторингу; моніторинг та контроль погашення дебіторської заборгованості в процесі факторингового обслуговування, що сприятиме прийняттю ефективних рішень щодо управління факторингом на підприємствах торговельної галузі.

7. На засадах використання методу ABC-XYZ аналізу, в основу якого покладено правило Парето або принцип 80/20, було запропоновано ранжування дебіторів залежно від обсягу доходу, який вони приносять підприємству при здійсненні торговельних операцій, та за прогнозованістю своєчасності погашення дебіторської заборгованості. Доведено, що факторинг доцільно використати для дебіторів, які увійшли у групи CY, AZ, BZ та CZ, тобто перевести на факторингове обслуговування тих дебіторів, які забезпечують підприємство найменшою часткою доходу від реалізації товарів і характеризуються низькою платіжною дисципліною.

8. Обґрунтовано ефективність впровадження економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств на основі сформованих факторингових портфелів із використанням методики Cronbach&Gleser для розрахунку прибутку від факторингових операцій. Доведено, що реалізація запропонованих пропозицій щодо управління факторингом торговельних підприємств на основі сформованих факторингових портфелів сприяє максимізації прибутку на досліджуваних суб'єктах господарювання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Фарінович І.В. Факторингові проблеми фінансування малого бізнесу в Україні / І.В. Фарінович, Л.Г. Квасний // Інноваційні та інформаційні технології в розвитку національної економіки: теорія і практика: монографія / Под ред. Т.С. Клебанової, В.П. Небезина, Е.І. Шохіна. – М.: Научные технологии, 2013. – С. 345 – 352. *Особистий внесок здобувача: виявлено проблеми використання факторингу при фінансуванні малого бізнесу в Україні та проведено аналіз умов впровадження факторингу в Україні (0,54 д.а., особисто автора – 0,47 д.а.).*

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Фаринович І.В. Вплив факторингу на фінансові результати діяльності підприємств / І.В. Фаринович // Економічний простір: зб. наук. пр. / редкол.: Ю.В. Орловська (гол. ред.) [та ін.]. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2008. – № 12/2. – С. 13 – 21 (0,55 д.а.).

3. Фаринович І.В. Факторинг як механізм пришвидшення обіговості обігових коштів підприємств / І.В. Фаринович // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук. пр. / редкол.: Ю.Ю. Туниця (гол. ред.) [та ін.]. – Львів: РВВ НЛТУ України, 2010. – Вип. 20.15. – С. 248 – 252 (0,51 д.а.).

4. Фаринович І.В. Організаційно-економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств / І.В. Фаринович // Вісник Дніпропетровського університету: наук. журнал. Серія: Економіка. – 2015. – Том 23. – №10/1. – С. 113 – 118 (0,49 д.а.).

5. Фаринович І.В. Управління факторингом на торговельних підприємствах [Електронний ресурс] / І.В. Фаринович, Л.Г. Квасній // Ефективна економіка. – 2016. – № 8. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>. *Особистий внесок здобувача: сформовано економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств* (0,6 д.а., особисто автора – 0,55 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз

6. Фаринович І.В. Формування моделі вибору факторингового портфелю торговельних підприємств / І.В. Фаринович // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2016. – № 1 (232). – С. 178 – 181 (0,56 д.а.).

7. Фаринович І.В. Формування системи показників оцінювання доцільності застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств / І.В. Фаринович, Л.Г. Квасній // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук. пр. / редкол.: Ю.Ю. Туниця (гол. ред.) [та ін.]. – Львів: РВВ НЛТУ України, 2016. – Вип. 26.2. – С. 203 – 209. *Особистий внесок здобувача: автором розроблено систему показників доцільності застосування факторингу в діяльності торговельних підприємств* (0,58 д.а., особисто автора – 0,53 д.а.).

Статті у зарубіжних виданнях

8. Farynovych I.V. Trends of trade enterprises in Ukraine / I.V. Farynovych, L.G. Kvasniy // Nauka i Studia. Ekonomiczne nauki. – 2015. – № 17 (148). – P. 5 – 11. *Особистий внесок здобувача: проведено аналіз розвитку торговельних підприємств України та окреслено основні проблеми ведення бізнесу у сфері торгівлі* (0,58 д.а., особисто автора – 0,52 д.а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Фаринович І.В. Факторинг як засіб кредитування оборотних засобів / І.В. Фаринович // Збірник матеріалів міжвузівської науково-технічної конференції науково-педагогічних працівників, 21 – 22 березня 2006 р. – Львів: Ліга-Прес, 2006. – С. 95 – 96 (0,12 д.а.).

10. Фаринович І.В. Переваги факторингу для постачальників продукції / І.В. Фаринович // Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: зб. матер. II Міжвуз. наук.-техн. конф. наук.-педаг. працівників, 20 – 21 березня 2007 р. – Львів: Ліга-Прес, 2007. – С. 121 (0,07 д.а.).

11. Фаринович І.В. Шляхи мінімізації ризиків при здійсненні факторингових послуг / І.В. Фаринович // Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: зб. матер. V Міжвуз. наук.-техн. конф. наук.-педаг. працівників, березень 2010 р. – Львів: Видавничий відділ Інституту підприємництва та перспективних технологій, 2010. – С. 117 – 118 (0,13 д.а.).

12. Фаринович І.В. Факторинг как инструмент финансирования малого бизнеса / И.В. Фаринович, Л.Г. Квасний // Инновационные и информационные технологии в развитии бизнеса и образования: Тезисы докладов I Междунар. науч.-практ. конф., 20 – 21 ноября 2012 г. – М: ММФБШ, 2012. – С. 56 – 58. *Особистий внесок здобувача: досліджено переваги факторингу для малого бізнесу* (0,1 д.а., особисто автора – 0,05 д.а.).

13. Фаринович І.В. Роль факторингових операцій в управлінні оборотними активами вітчизняних підприємств / І.В. Фаринович // Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: зб. тез доповідей за матер. IX наук.-практ. конф., 15 – 20 квітня 2013 р. – Львів: ЗУКЦ, 2013. – С. 188 – 191 (0,15 д.а.).

14. Фаринович І.В. Оцінка економічної ефективності факторингових операцій в діяльності підприємств // І.В. Фаринович // Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні: зб. тез доповідей за матер. X наук.-практ. конф., 31 березня – 5 квітня 2014 р. – Львів: ЗУКЦ, 2014. – С. 111 – 113 (0,11 д.а.).

15. Фаринович І.В. Чинники впливу на рівень процентної ставки за факторинговими операціями / І.В. Фаринович // Наука та інновації як основні шляхи вирішення проблем модернізації економіки: зб. тез наук. робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф., 18 – 19 грудня 2015 р. : у 2-х ч. – Одеса: ЦЕДР. – 2015. – Ч I. – С. 129 – 130 (0,12 д.а.).

Статті в інших виданнях

16. Фаринович І.В. Факторинг як ефективний інструмент фінансування торговельних підприємств / І.В. Фаринович // Економіка і фінанси. – 2015. – № 8 – 9. – С. 42 – 48 (0,57 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Фаринович І.В. Економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, 2017.

Дисертацію присвячено розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо формування економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств.

Узагальнено вітчизняний та зарубіжний досвід щодо визначення поняття «факторинг». Досліджено та доповнено класифікаційні ознаки факторингу. Поглиблено наукові уявлення та проаналізовано теоретичні положення щодо сутності поняття «економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств». Запропоновано економічний механізм управління факторингом торговельних підприємств. Удосконалено методичний підхід до оцінювання економічної доцільності використання факторингу у діяльності торговельних підприємств. Обґрунтовано підхід щодо ранжування дебіторів з використанням методу ABC-XYZ аналізу, в основу якого покладено правило Парето. Визначено ефективність впровадження економічного механізму управління факторингом торговельних підприємств на основі сформованих оптимізаційних факторингових портфелів підприємств торгівлі, зокрема: ТзОВ «Торговий дім «Кімак», ТОВ «Холдингова компанія «Доброта» та ТзОВ «Грейнпласт-Карпати».

Ключові слова: факторинг, торговельні підприємства, економічний механізм, управління, факторинговий портфель.

АННОТАЦИЯ

Фаринович И.В. Экономический механизм управления факторингом торговых предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно, 2017.

Диссертация посвящена развитию теоретико-методических положений и разработке практических рекомендаций по формированию экономического механизма управления факторингом торговых предприятий.

Произведено обзор отечественного и зарубежного опыта по определению понятия «факторинг». Исследованы и дополнены классификационные признаки факторинга. Углублены научные представления и проанализированы теоретические положения относительно понятия «экономический механизм управления факторингом торговых предприятий». Предложен экономический механизм управления факторингом торговых предприятий.

Усовершенствован методический подход к оценке экономической целесообразности использования факторинга в деятельности торговых предприятий. Обоснован подход к ранжированию дебиторов по использованию метода ABC-XYZ анализа, в основу которого положено правило Парето.

Определена эффективность внедрения экономического механизма управления факторингом торговых предприятий на основе сложившихся оптимизационных факторинговых портфелей предприятий торговли, в частности: ООО «Торговый дом «Кимак», ООО «Холдинговая компания «Доброта» и ООО «Грейнпласт-Карпаты».

Ключевые слова: факторинг, торговые предприятия, экономический механизм, управление, факторинговий портфель.

ANNOTATION

Farynovych I.V. Economic mechanism of management factoring trade companies. – Printed as manuscript.

The thesis for the scientific degree of the Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.04 – economics and management enterprises (by economic activities). – National University of Water and Environmental Engineering. – Rivne, 2017.

The thesis is devoted to development of theoretical and methodical provisions and practical recommendations on the formation of economic mechanism of management of the factoring of trade enterprises.

National and international experience has been taken into consideration in the definition of «factoring», whereby it – financial commission transaction in which the client assigns the receivables bank or factoring company to immediately get most of the payment and accelerate the turnover of funds in the calculations, and accompanied by elements of credit, administration, monitoring, control receivables and insurance risks of the appropriate fee. This interpretation factoring is seen as a complex concept, which allows not only to finance business activities, but also the possibility of the administration, monitoring, control receivable and risk insurance entity for appropriate remuneration.

Classification criteria of factoring has been investigated and supplemented. Insufficient display of all kinds of factoring services in the financial market has been proved that it was the basis to systematize and supplement factoring classification features, the method of repayment of debt and the method of calculation of interest on factoring allowing enterprises to optimize costs factoring transactions. By way of charging interest on factoring factoring operations distinguished on which interest is charged on the value of goods shipped specified in the spending bill and factoring, on which interest is charged on the amount of funding. By way of repayment of debt factoring is divided into one that is paid at the same time at the end of the financing and the one that paid during the term of the financing installments (eg – monthly).

Scientific conceptions have been extended and theoretical principles concerning the notion of «economic mechanism of management of the factoring of trade enterprises» have been analysed. It has been proposed to consider such a thing as a system of interconnected methods, principles, functions and tools to achieve effective management factoring in trade to reduce defaults and increase profits and successful operation which is achieved through the provision of information about the solvency of debtors and legal regulation of factoring. This interpretation will help to make effective management decisions related to the reduction in the maturity of receivables using factoring.

The economic mechanism of management of the factoring of trade enterprises has been offered through the use of tools refinancing receivables involving third parties that facilitate the effective management process of raising funds from the standpoint of income approach.

This mechanism consists of the following components: subject, object management, goals, methods, principles, functions management and tools implementation mechanism. The introduction of this mechanism can increase the efficiency of trade through the use of tools refinancing of receivables – factoring.

The methodical approach as to evaluating the economic feasibility of using factoring in activity of trade enterprises have been improved. They are based on identifying indicators of 4 groups: growth performance; the speed of rotation of working capital; costs effectiveness or costs capacity factoring and bank credit; economic effectiveness ratio of factoring transactions and bank credit. The methodical approach to evaluating the economic feasibility of using factoring in commercial activities will increase the efficiency of working capital, solvency and improve return on sales. Based on the proposed methodological approach to the evaluation of the economic feasibility of using factoring substantiated the effectiveness of its use in the studied trade. It is proved that the use of factoring in commercial enterprises impact on reducing the maturity of receivables while increasing income from the sale of goods.

Proposed instruments implementing economic mechanism of trade factoring companies, which consist of five parts: an analysis of the solvency of debtors trade enterprises to transfer to the factoring services; accounts receivable analysis and evaluation of its real value; planning cash flow from factoring operations; The assessment of factoring; monitoring and control of collection of receivables in the factoring services that promote the adoption of effective solutions for the management of factoring companies in the trade sector. The introduction of tools implementing economic mechanism of factoring trade enterprises will help resolve the debt relationship between enterprises involving third parties, and also prevent negative phenomena in debt between commercial enterprises in the future.

Grounded approach to grouping debtors on the basis of the method of ABC-XYZ analysis which is based on the rule Pareto, allowing to grouping of debtors according to the amount of revenue they bring to the enterprise in the implementation of trading and timely repayment of receivables. It has been argued that factoring advisable to use for debtors, who included in the groups CY, AZ, BZ and CZ, is transferred to those receivables factoring services that provide enterprise smallest share of revenue from sale of goods and are characterized by low payment discipline.

The methodical approach have been improved to management decisions, based on portfolio optimization factoring companies, based on revenue and factoring risk given the number of debtors in the portfolio. It has been proven that more debtors in the factoring portfolio brings greater yield from the factoring company, but it is necessary to take into account debtors with a high risk of default receivables. The customers, who have the greatest risk factoring, should be excluded from the factoring portfolio due to the fact that companies trade will be almost impossible to find a financial institution that has agreed to serve such debtors.

It has been defined the efficiency of management of the factoring of trade enterprises, based on existing factoring portfolios, using the technique of Cronbach & Gleser to calculate income from factoring of trade enterprises, including LLC «Torhovyy Dim «Kimak», LLC «Holding Company «Dobrota» and LLC «Hreinplast-Karpaty». It has been proven that the implementation of the proposed suggestions for managing factoring in commercial enterprises on the basis of the existing factoring portfolio helps to maximize profits in trade.

Keywords: factoring, commercial enterprises, economic mechanism, management, factoring portfolio.